

بررسی رابطه مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه پنجم شهر گرگان

مهدی میرکی زاده^۱

صدرالدین ستاری^۲

تاریخ وصول: ۹۶/۰۵/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۱/۲۹

چکیده

این پژوهش به منظور بررسی رابطه مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر گرگان با روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی انجام گردید. جامعه آماری پژوهش را والدین دانش آموزان پسر مشغول به تحصیل در پایه پنجم ابتدایی شهر گرگان که طبق آمار اداره آموزش و پرورش شهر گرگان ۲۹۵۰ نفر بود، تشکیل می داد. از این جامعه آماری تعداد ۳۲۰ نفر با استفاده از جدول نمونه گیری کرجسی و مورگان و با روش نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شد. داده‌های مورد نیاز برای متغیر مشارکت والدین از طریق پرسشنامه استاندارد مارگارت جمع‌آوری شد. معدل دانش آموزان هم به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی در نظر گرفته شد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه مشارکت والدین توسط متخصصان و اساتید مورد تأیید و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۳، به دست آمد. داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی (آزمون T تک گروهی، همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیری) تجزیه و تحلیل گردید. نتایج به دست آمده نشان داد بین مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین مؤلفه‌های نظارت والدین و ارتباط آموزشی توان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را دارند ولی مؤلفه انتظارات والدین توان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی را ندارد.

واژگان کلیدی: مشارکت والدین، پیشرفت تحصیلی، پایه پنجم، شهر گرگان.

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، پردیس علوم و تحقیقات، اردبیل، ایران.

۲- دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران (نویسنده مسئول). sadraddin1356@yahoo.com

مقدمه

آموزش و پرورش امری است که از دیرباز جزو مهم‌ترین و اساسی‌ترین ارکان هر جامعه‌ای بوده است. یکی از عوامل مهم پیشرفت و ترقی جوامع پیشرفته، آموزش و پرورش کارآمد و توانمند آن جوامع می‌باشد. در دنیای امروز که رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع در گرو گسترش جهان شمول و سریع علم و فناوری‌های نوین است، نظام‌های آموزش و پرورش از اهمیت فراوانی برخوردار گردیداند (Gohari & et al, 2015). نظام آموزش و پرورش به عنوان مهم‌ترین و حساس‌ترین زیر نظام اجتماعی نیازمند مشارکت فعال اعضای جامعه به ویژه اولیاء می‌باشد. تافلر آموزش و پرورش قرن بیست و یکم را آموزش و پرورش مبتنی بر دانایی و قوه تفکر می‌داند. گفتنی است که وی بر ضرورت مشارکت در امر آموزش و پرورش در آینده تأکید دارد و می‌گوید، هرگز در طول تاریخ مثل امروز و آینده موضوع ارتباط و مشارکت در امر آموزش و پرورش دارای اهمیت نبوده است. بر همین اساس است که بسیاری از پژوهشگران متوجه این حوزه خطیر و گسترده شده‌اند و در جهت رشد و اعتلای امر مهم آموزش و پرورش به بررسی عوامل مؤثر بر آن پرداخته‌اند. یکی از این عوامل مهم و اثرگذار، مشارکت است. موضوع مشارکت و چگونگی تحقق آن، همواره مورد بحث بسیاری از اندیشمندان به ویژه در زمینه مدیریت و آموزش و پرورش قرار گرفته است (Jahanian, 2009).

آموزش و پرورش زیر بنای توسعه اجتماعی، سیاسی و فرهنگی هر جامعه است. بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت و ترقی جوامع پیشرفته نشان می‌دهد که همه کشورها از آموزش و پرورش توانمند و کارآمد برخوردار بوده‌اند. به تعبیر دیگر آموزش و پرورش را می‌توان یکی از نهادهای تعیین کننده بنیادهای فرهنگی و اخلاقی یک جامعه دانست. این نهاد از یک سو با کودکان، نوجوانان و جوانان خلاق، مبتکر و مستعد و از طرف دیگر با طیف گسترده‌ای از مردم به عنوان خانواده‌ها یا اولیای دانش آموزان در ارتباط است. بنابراین توجه بیشتر به تعلیم و تربیت، مهم‌ترین عامل پیشرفت فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه و خانواده خواهد شد. از انجایی که امر تعلیم و تربیت و پرورش نیروی انسانی فعال و کارآمد تنها وظیفه مدرسه نمی‌باشد پس مدرسه یکی از نهادهای تربیتی و آموزشی مهم است که نیازمند مشارکت اولیای دانش آموزان و دیگر سازمان‌ها است. خانواده اولین و مهم‌ترین نهاد اجتماعی است که در جامعه‌پذیری و تربیت اجتماعی فرزندان نقش اساسی ایفا می‌کند و درباره‌ی اهمیت و ضرورت نهاد خانواده در جوامع، متفکران و اندیشمندان، مباحث و موضوعات گوناگونی را مطرح کرده و هر کدام از زاویه‌ای خاص به آن نگریسته‌اند و در میان همه سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی، خانواده از جایگاه و مرتبه خاصی برخوردار است و به عنوان عامل اصلی القای ارزش‌ها و هنجارها شناخته شده که در رشد و تکامل شخصیت فرزندان تأثیرات عمده‌ای دارد (Hoshmand, 2004: 48).

بدون شک همه جوامع بشری برای دستیابی به اهداف اجتماعی خویش نیازمند مشارکت اعضای آن هستند. مشارکت را فرایندی توانمندساز خوانده‌اند که موجب تحرک بخشی منابع محلی، به کارگیری

گروه‌های متنوع اجتماعی در تصمیم‌گیری، درگیری مردم محلی در تعریف مشکلات، جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات و اجرای پروژه‌ها می‌شود (Afzalkhani & Abdi pakravan, 2013). یکی از ویژگی‌های مهم جوامع انسانی برتر، وجود پدیده مشارکت در بین افراد، نهادها و سازمان‌های آن جوامع است. مشارکت نوعی احساس همبستگی و تعلق و تلاش دسته‌جمعی میان افراد یک جامعه به منظور نیل به نظام عادلانه اجتماعی است (Gohari & et al, 2015). در سراسر دنیا بیشتر والدین بدون توجه به موقعیت اجتماعی و فرهنگی شان به آموزش فرزندان خود علاقه‌مندند و در این آرزو مشترک‌اند که بچه‌هایشان در فعالیت‌های آموزشی و کسب مدارج علمی عملکرد خوبی داشته باشند (Shirbagi & et al, 2015). در این میان مشارکت والدین در آموزش و پرورش، اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. شرکت دادن اولیاء در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با آموزش و پرورش، خصوصاً جنبه‌هایی که به کار یا سرنوشت فرزندان آنان مربوط است، سبب ایجاد انگیزه و علاقه‌مندی آنان به اداره امور مدارس شده و احساس تعهد آنان را نسبت به آن، افزایش می‌بخشد (Yazdkhasti & Abbaszadeh, 2007).

مدارس یکی از نهادهای مهم آموزشی و تربیتی جامعه هستند که نیازمند مشارکت فعال همه به خصوص خانواده‌ها می‌باشند. مشارکت جدی خانواده و مدرسه همواره مورد توجه متخصصان امر آموزش و پرورش و خانواده‌ها بوده است، اما گاهی مواقع عدم شناخت اولیاء از اهداف و کارکردهای مدرسه باعث می‌گردد ارتباط و همکاری بین خانواده و مدرسه به درستی صورت نپذیرد. پژوهش‌ها نشان داده است هر قدر والدین در مسائل مدرسه فرزندان شان بیشتر مشارکت کنند، پیشرفت تحصیلی کودک افزایش می‌یابد. بنابراین تقویت مشارکت خانواده و مدرسه از پیش‌نیازهای یک برنامه مؤثر است که باید مورد توجه قرار گیرد (Gohari & et al, 2015).

یکی از مشخصه‌های مدارس موفق استفاده حداکثری از مشارکت والدین است. به همین دلیل است که در کشورهای توسعه‌یافته، همکاری میان خانه و مدرسه به صورتی منسجم درآمده و این دو نهاد، مسئولیت مشترک خویش، یعنی تربیت فرزندان جامعه را با همفکری، همکاری و هماهنگی انجام می‌دهند. به طور کلی سهیم کردن خانواده‌ها در آموزش و پرورش موجب افزایش اطلاعات و آگاهی افراد، گسترش مشارکت در سایر زمینه‌های اجتماعی، افزایش احساس همبستگی با سایر والدین، احساس یگانگی بیشتر با سازمان، افزایش اعتماد افراد به سازمان‌ها، کاهش هزینه‌های فردی و سازمانی و افزایش اثربخشی سازمانی خواهد شد. مشارکت جمعی کلیه افراد در امور مدرسه نوعی گسترش دموکراسی و مردم‌سالاری را نیز موجب می‌گردد و هنگامی که والدین در آموزش فرزندان شان شرکت کنند، نگرش‌ها، رفتارها و وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان تقویت می‌شود (Zanjanizadeh & et al, 2012). در نظام آموزشی ایران، اغلب نقش خانواده کمتر از آن است که انتظار می‌رود و بنا به دلایلی، در کوشش‌های والدین، آن تلاش عمده که به اهداف تربیتی متوجه باشد تقریباً جایی ندارد. بعضی از اولیا تصور می‌کنند که کار تعلیم و تربیت را باید به مدارس واگذار نمود و در هنگام مشاهده رفتار نابهنجار فرزندان شان، معلمان و عوامل

مدرسه را مقصر می‌پندارند. واقعیت آن است که در بیشتر نقاط کشور وقتی موضوع دعوت اولیا به مدرسه پیش می‌آید برداشت آنان این است که مدرسه به کمک مالی نیاز دارد (Shirbagi & et al, 2015). مشارکت والدین در امر آموزش و پرورش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین از مدت‌ها پیش مورد توجه اندیشمندان و پژوهشگران زیادی قرار گرفته است. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که دو مفهوم مشارکت والدین و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان با هم رابطه مثبت دارند. زنگ و کاراس گوآیلو در سال ۱۹۹۵ طی انجام پژوهش‌هایی به این نتیجه رسیدند، زمانی که کودکان از توجه والدینی شایسته برخوردار می‌گردند و از رقابتی طبیعی و معتدل در محیط خانواده لذت می‌برند، یادگیری آن‌ها در مراحل بعدی رشد تسهیل می‌گردد (Vahedi & nikdel, 2011).

مشارکت جدی خانواده و مدرسه همیشه مورد توجه متخصصان امر آموزش و پرورش و خانواده‌ها بوده است. اما گاهی مواقع عدم شناخت اولیا از اهداف و کارکردهای مدرسه باعث می‌شود ارتباط و همکاری بین خانواده و مدرسه به درستی انجام نشود در حالی که مشارکت واقعی زمانی صورت می‌گیرد که خانواده در امور مدرسه درگیر شود و مدرسه نیز خانواده را همراه و همیار خود ببیند. در مجموع ارتباط خانواده با مدرسه موجب می‌شود آموزگار درک بهتری از شاگرد پیدا کند و در نتیجه احساس مسئولیت بیشتری در قبال او داشته باشد از طرف دیگر دانش‌آموز با توجه به ارتباط والدینش با مدرسه، انگیزه بیشتری برای مدرسه رفتن پیدا نموده و این امر خود می‌تواند منجر به افزایش یادگیری شود (Alborzi, 2004). همین‌طور میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تفاوت‌های قابل توجهی با یکدیگر دارد. این تفاوت‌ها به عواملی نظیر، رفتارهای ورودی‌شناختی، ویژگی‌های عاطفی، کیفیت آموزش، حجم کلاس، میزان مشارکت یادگیرنده در شرایط یادگیری و انگیزه پیشرفت بستگی دارد (Ahmadnejad, 2001). پیشرفت تحصیلی نتیجه تأثیر یک عامل نیست چنان‌که ویژگی‌های فردی دانش‌آموز، سلامت جسمی و روانی، انگیزش و توانایی فرد، محیط خانه و مدرسه، گروه همسالان و انتظارات معلم و والدین، خاستگاه اجتماعی دانش‌آموز، ساختار آموزشی و ارتباط والدین با مدارس از جمله موارد اساسی در این زمینه به شمار می‌رود (Golshani Fomani, 2007: 166). پیشرفت تحصیلی همچون بسیاری از پدیده‌ها از ترکیب عواملی چون خانه، مدرسه و جامعه به وجود می‌آید (Kiamanesh & Seif derakhshandeh, 2007). پیشرفت تحصیلی عبارت است از سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصل از آن با هدف‌های آموزشی از پیش تعیین شده به منظور تصمیم‌گیری در این باره که آیا فعالیت‌های آموزشی معلم و کوشش‌های یادگیری دانش‌آموزان به نتایج مطلوب انجامیده است (Seif, 2011: 223). پژوهش‌های متعدد نشان می‌دهد که پیشرفت تحصیلی از جمله عوامل و متغیرهاست که وجود آن به نوع و شدت عوامل دیگر چون مشارکت والدین وابسته است. پژوهش بهبودی (۲۰۰۸) نشان داد که هر قدر والدین در مسائل مدرسه فرزندانشان بیشتر مشارکت کنند پیشرفت تحصیلی کودکان افزایش می‌یابد. لواسانی و همکاران (۲۰۰۷) در تحقیق خود نشان دادند که درگیری والدین در امر تحصیلی ضرایب معناداری برای

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارند. تحقیق شمعی زاده و احمدی (۲۰۰۸) نشان داد که آموزش منظم به والدین بر روابط متقابل و خرده مقیاس‌های روابط خانوادگی، انطباق‌پذیری و همبستگی خانواده و پیشرفت تحصیلی فرزندان تأثیر مثبت داشته است. یزد خواستی و عباس زاده (۲۰۰۷) در تحقیق خود نشان دادند که هرچه اولیا بیشتر احساس کنند که مشارکت‌شان در مدرسه پیامد مثبت دارد بیشتر مشارکت می‌کنند. همچنین آن‌ها به این نتیجه دست یافتند که دغدغه روانی اولیا در خصوص پیشرفت تحصیلی فرزندان بر میزان مشارکت آن‌ها تأثیر دارد. و نیز پژوهش اکبری (۲۰۰۶) و کیامنش و سیف درخشنده (۲۰۰۷) نشان داد بین نظارت والدین با پیشرفت تحصیلی رابطه‌ای معنادار وجود دارد.

سیندر و همکاران^۱ (۲۰۰۵) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که نگرش والدین نسبت به معلم، مدرسه و دوستان در عملکرد تحصیلی کودکان تأثیر دارد. در همین رابطه مایلز^۲ و همکاران (۲۰۰۳) به این نتیجه دست یافتند که رابطه‌ای بین درآمد خانواده و مشارکت درآموزش پرورش وجود دارد و هرچه خانواده از درآمد بیشتری برخوردار باشد مشارکت مالی و وسایل علمی-آموزشی آن‌ها به مدرسه فرزندان‌شان زیاد است و این تأثیر بسزایی در فرآیند علمی-آموزشی و تفریحی دانش‌آموزان می‌گذارد. کریستنسون^۳ و جان (۲۰۰۳) به این نتیجه دست یافتند که انتظارات والدین از فرزندان تأثیر بیشتری بر پیشرفت تحصیلی آن‌ها دارد و همچنین یون و کاسوم^۴ (۲۰۰۸) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مشارکت والدین نقش عمده‌ای در آموزش و پرورش فرزندان دارد و والدین می‌توانند سطح تعامل، عملکرد تحصیلی و آینده اجتماعی کودکان خود را تحت تأثیر قرار دهند.

سان و همکاران^۵ (۲۰۰۹) معتقد هستند عواملی چون فرهنگ‌پذیری خانواده، مشارکت والدین در امور مدرسه و دلبستگی فرزندان به خانواده، آموزش مذهبی والدین به فرزندان، آموزش خانوادگی، نظارت و کنترل موقعیت اجتماعی و اقتصادی و تعارض خانواده با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مرتبط است. فرند و کوک^۶ (۲۰۱۰) گزارش کردند که مشارکت والدین برای آماده‌سازی معلمان و مدیران نیز اهمیت زیادی دارد و یک موضوع کلیدی است و مشارکت والدین باعث بهبود عملکرد مدرسه نیز خواهد شد. مارگارت^۷ (۲۰۱۱) در تحقیق خود به این نتیجه دست یافت که مشارکت والدین در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر است. نتایج پژوهش زارعی و همکاران (۲۰۱۷) که با هدف تبیین اثر بخشی مشارکت والدین، معلم و دانش‌آموزان بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان سال سوم متوسطه به روش شبه آزمایشی

1- Synder

2- Milis

3- Christensen

4- Yun & Kusum

5- Sun

6- Friend & Cook

7- Margaret

انجام گردیده، نشان داد مشارکت والدین و معلمان باعث بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شده است. همچنین، اجرای این برنامه باعث بهبود عملکرد دانش‌آموزان پسر گردید، اما در مورد دختران تفاوتی معنادار مشاهده نشد.

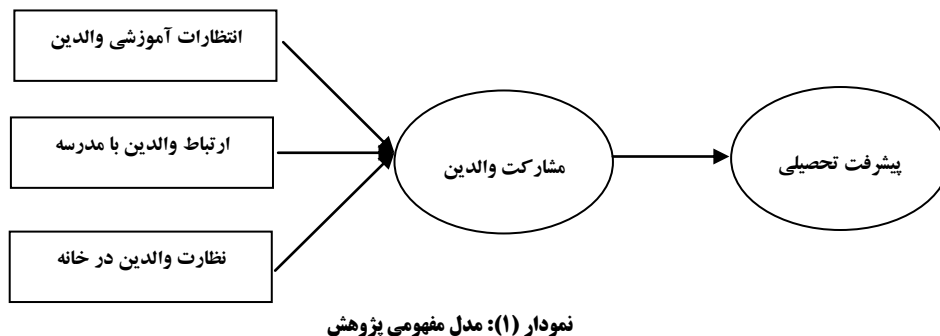
نتایج تحقیق دهقانپور و همکاران (۲۰۱۵) نشان می‌دهد از بین مؤلفه‌های فرهنگ مدرسه فقط تأثیر مؤلفه‌ی مشارکت والدین بر پیشرفت تحصیلی معنادار است. اندازه‌ی مدرسه و فرهنگ مدرسه روی هم قادر به تبیین ۱۶ درصد از پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هستند. نتایج تحقیق معتقد لاریجانی (۲۰۱۴) نشان داد بین کارکرد پایین خانواده با کارایی ضعیف تحصیلی نوجوانان دوره راهنمایی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج پژوهش آهی و همکاران (۲۰۱۷) بر اهمیت ارتباط و درگیری والدین در فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان تأکید دارد. بعلاوه، درگیری تحصیلی والدین، پیشرفت تحصیلی بیشتری را به واسطه انگیزش و درگیری تحصیلی دانش‌آموز در پی دارد. نتایج تحقیق شیربگی و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد که اگرچه والدین از لحاظ نظری از اهمیت مشارکت در آموزش فرزندانشان تا حدی آگاه‌اند، اما در عمل به دلایل مختلف چندان در این فرآیند درگیر نیستند. والدین ادعان داشتند که ارتباط کمی با معلمان دارند و از مشکلات آموزش فرزندان شان آگاهی کافی ندارند. میزان مشارکت داوطلبانه آن‌ها در فرآیند تحصیل فرزندان شان در سطح پایین بود.

بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که در حال حاضر مشارکت اولیای دانش‌آموزان در امور مدارس بسیار محدود است و این امر مشکلاتی را بر سر راه مدارس جهت تحقق اهداف شان ایجاد نموده است. در پژوهشی با عنوان مشارکت والدین در فعالیت‌های مرتبط با مدارس که توسط دهینگرا، منهاس و سیتی^۱ در سال ۲۰۰۷ انجام شد این نتیجه به دست آمد که مشارکت والدین در مدارس محدود بوده و فقط تعداد خیلی کمی از آن‌ها عضو انجمن اولیاء و مربیان بودند (Gohari & et al, 2015).

در کل امروزه مشارکت جدی خانواده‌ها بیش از پیش احساس می‌شود، زیرا بدون همکاری و توجه لازم پدر و مادر پیشرفت کودک با مشکل روبه رو می‌شود. آموزش مؤثر در مدارس بدون مشارکت جدی والدین نمی‌تواند به نحو شایسته‌ای صورت پذیرد و ضروری است آموزگاران و مسئولان مدرسه از محیط زندگی، فرهنگ و ارزش‌های حاکم بر آن محیط آگاهی یابند تا بتوانند برنامه‌های آموزشی را با استفاده از تجارب زندگی دانش‌آموزان و با همکاری والدین وی بارور نمایند. لذا با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤالات می‌باشد که: میزان مشارکت والدین در امور مدرسه دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر گرگان چگونه است؟ آیا بین مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟ و آیا مؤلفه‌های مشارکت والدین تا چه اندازه پیشرفت تحصیلی را پیش بینی می‌کند؟

با توجه به مطالب فوق مدل مفهومی پژوهش که بیانگر رابطه بین متغیر مستقل و وابسته می‌باشد در شکل زیر ترسیم گردیده است:

بررسی رابطه مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان . . .

ابزار و روش

پژوهش حاضر به لحاظ روش گردآوری داده‌های تحقیق، توصیفی از نوع همبستگی؛ و در طبقه‌بندی تحقیقات بر اساس هدف به دلیل کاربردی بودن، از نوع پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش را والدین دانش‌آموزان پسر مشغول به تحصیل در پایه پنجم ابتدایی شهر گرگان که بر اساس آمار ۲۹۵۰ دانش‌آموز بود تشکیل داد که از میان آن‌ها، بر اساس جدول نمونه‌گیری گرجسی و مورگان تعداد ۳۲۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به عنوان نمونه آماری انتخاب و داده‌های مورد نیاز جمع‌آوری گردید. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق برای سنجش مشارکت والدین از پرسشنامه استاندارد استفاده شد. این پرسشنامه اولین بار توسط مارگارت (۲۰۱۱) که شامل ۳۶ سوال با مقیاس چهار درجه ای لیکرت (خیلی کم، کم، زیاد، خیلی زیاد) برای سنجش سه مؤلفه (انتظارات والدین، ارتباط آموزشی و نظارت والدین) بود مورد استفاده قرار گرفته است. مارگارت (۲۰۱۱) در تحقیق خود روایی این پرسشنامه را در حد بالا و پایایی آن را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۵، درصد گزارش کرده است. این پرسشنامه توسط محققین ترجمه و پس از تأیید همسانی متن فارسی و انگلیسی، روایی صوری و محتوایی پرسشنامه توسط اساتید و محققان تأیید و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۳، به دست آمد. و همچنین معدل پایانی دانش‌آموزان در پایه پنجم ابتدایی که به صورت خود اظهاری گردآوری شد به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی مورد استفاده قرار گرفت. مقدار ضریب پایایی مؤلفه‌های پرسشنامه در جدول زیر آمده است:

جدول (۱): میزان آلفای کرونباخ به دست آمده در پرسشنامه مشارکت والدین

ردیف	مؤلفه‌ها	تعداد گویه‌ها	میزان آلفای بدست آمده
۱	مشارکت والدین	۳۶	۰/۹۳
۲	انتظارات والدین	۷	۰/۸۲
۳	ارتباط والدین	۱۸	۰/۸۷
۴	نظارت والدین	۱۱	۰/۹۵

داده‌ها و اطلاعات به دست آمده با استفاده از روش‌های آماری T تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره توسط نرم افزار spss ۱۷ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همچنین با توجه به اینکه پرسشنامه در طیف لیکرت چهار گزینه‌ای (خیلی کم، کم، زیاد، خیلی زیاد) تدوین شده بود در تحلیل داده‌ها و پاسخ به سوالات تحقیق، حد وسط (میانگین نظری) $2/5$ از 4 در نظر گرفته شده است و وضع موجود با میانگین نظری مقایسه شده است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی:

بر اساس یافته‌های تحقیق مشخص شد که از مجموع والدین شرکت کننده در تحقیق ۱۷۸ نفر یعنی $56/6$ درصد مادر و ۱۴۲ نفر یعنی $44/4$ درصد پدر می باشد و از ۱۷۸ مادر شرکت کننده در تحقیق ۴۷ نفر یعنی $14/7$ درصد خانه‌دار، ۳۱ نفر یعنی $9/7$ درصد دبیر، ۵۹ نفر یعنی $18/4$ درصد کارمند، ۲۱ نفر یعنی $6/6$ درصد پزشک و ۲۰ نفر یعنی $6/2$ درصد دارای سایر مشاغل می‌باشند. همچنین از ۱۴۲ پدر شرکت کننده در تحقیق حاضر، ۱۷ نفر یعنی $5/3$ در صد دبیر، ۱۰ نفر یعنی $3/1$ درصد نظامی، ۲۱ نفر یعنی $6/6$ درصد کارمند، ۱۵ نفر یعنی $4/7$ درصد پزشکی و ۷۹ نفر یعنی $24/7$ درصد دارای سایر مشاغل می‌باشند. از مجموع مادران شرکت کننده در تحقیق ۷ نفر یعنی $3/9$ درصد دارای مدرک زیردیپلم، ۴۳ نفر یعنی $24/2$ درصد دارای مدرک دیپلم، ۲۱ نفر یعنی $11/8$ درصد از مادران دارای مدرک فوق دیپلم، ۸۹ نفر یعنی 50 درصد دارای مدرک لیسانس و ۱۸ نفر یعنی $10/1$ درصد از مادران دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر می‌باشند. از مجموع پدران شرکت کننده ۱۶ نفر یعنی 5 درصد دارای مدرک زیردیپلم، ۵۶ نفر یعنی $17/5$ درصد دارای مدرک دیپلم، ۲۰ نفر یعنی $6/2$ درصد دارای مدرک فوق دیپلم، ۲۸ نفر یعنی $8/8$ درصد دارای مدرک لیسانس و ۲۲ نفر یعنی $6/9$ درصد دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر می‌باشند.

یافته‌های استنباطی:

سوال اول تحقیق: میزان مشارکت والدین در امور مدرسه دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر گرگان چگونه است؟

جدول (۲): میانگین و نتایج آزمون T تک گروه مولفه‌های مشارکت والدین در امور مدرسه

ردیف	میانگین نمره از چهار	انحراف استاندارد	مقدار آماره T	سطح معنی داری
انتظارات والدین	۳/۳۰	۴/۱۱	۳/۸۵	۰/۰۰
ارتباط آموزشی	۳/۱۰	۱۰/۸۷	۴/۲۳	۰/۰۰
نظارت والدین	۳/۷۰	۱۷/۷۴	۵/۸۱	۰/۰۰

بررسی رابطه مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان . . .

جدول شماره دو میانگین و نتایج آزمون T تک نمونه‌ای مؤلفه‌های مشارکت والدین در امور مدرسه را نشان می‌دهد. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که میانگین انتظارات والدین (۳/۳۰)، ارتباط والدین (۳/۱۰)، نظارت والدین (۳/۷۰) از چهار می‌باشد و انحراف استاندارد آن‌ها به ترتیب (۱/۴۴)، (۴/۱۱)، (۱۰/۹۷) و (۱۷/۷۴) می‌باشد. همچنین نتایج آزمون T تک نمونه‌ای که در آن میانگین وضع موجود با میانگین نظری (۲/۵ از ۴) مقایسه شده، نشان می‌دهد که این تفاوت معنی‌دار است.

سوال دوم تحقیق: آیا بین مؤلفه‌های مشارکت والدین (انتظارات والدین، ارتباط آموزشی، نظارت والدین) و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه وجود دارد؟

جدول (۳): ضریب همبستگی بین مؤلفه‌های مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی

مؤلفه‌های مشارکت والدین	انتظارات والدین	ارتباط آموزشی	نظارت والدین	پیشرفت تحصیلی
ضریب همبستگی بین عوامل	۱			
انتظارات والدین	۱			
ارتباط آموزشی	.۸۱۷	۱		
نظارت والدین	.۶۱۵	.۷۷۴	۱	
پیشرفت تحصیلی	.۳۰۳	.۳۷۴	.۴۷۵	۱

جدول شماره سه شامل اطلاعات مربوط به همبستگی بین مؤلفه‌های مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی است که همبستگی مؤلفه‌های مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی به ترتیب عبارت است از: انتظارات والدین (۳/۰۳)، ارتباط آموزشی (۳/۷۴) و نظارت والدین (۴/۷۵) می‌باشد. بدین ترتیب با توجه به جدول فوق می‌توان بیان کرد که رابطه انتظارات والدین، ارتباط آموزشی و نظارت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان معنادار می‌باشد و از بین مؤلفه‌های مشارکت والدین، مؤلفه نظارت والدین با پیشرفت تحصیلی دارای همبستگی بیشتری است.

سوال سوم تحقیق: مؤلفه‌های مشارکت والدین تا چه اندازه پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کنند؟

جدول (۴): نتایج رگرسیون پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس مؤلفه‌های مشارکت والدین

آنالیز واریانس					
مدل	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F	Sig
رگرسیون	۳۱۷/۷۷۱	۳	۱۰۵/۹۲۴	۳۷/۵۲۰	.۰۰۰
باقیمانده	۸۹۲/۱۰۱	۳۱۶	۲/۸۲۳		
کل	۱۲۰۹/۸۷۲	۳۱۹			
ضرایب					
مدل	ضریب غیر استاندارد		Std. Error	T	Sig
	B	B			
ثابت	۲۲/۲۰۰	.۵۹۰		۳۷/۶۲۷	.۰۰۰
انتظارات والدین	-.۰۴۸	.۰۴۰		-۱/۱۹۷	.۲۳۲
ارتباط والدین	-.۱۲۰	.۰۱۹		-۶/۴۷۴	.۰۰۰
نظارت والدین	.۰۴۶	.۰۰۸		۵/۵۲۰	.۰۰۰

R=/. 512, RS=/. 263, ADJ=/. 256

جدول شماره چهار نتایج رگرسیون چند متغیره را نشان می‌دهد. به منظور تعیین سهم مؤلفه‌های مشارکت والدین در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از دیدگاه والدین از تحلیل رگرسیون چند متغیره با استفاده از روش ورود (Enter) استفاده گردید. نتایج جدول فوق نشان می‌دهد میزان همبستگی متغیر پیشرفت تحصیلی در یک ترکیب خطی با متغیر مشارکت والدین برابر با ۵۱۲٪. درصد می‌باشد. همچنین ضریب تعیین حاصل برابر با ۲۶۳٪. درصد و R تعدیل شده برابر با ۲۶۳٪ درصد می‌باشد و $F=37/520$ معنی‌دار است ($P < .000$)، یعنی در واقع ۲۶۳٪ درصد از واریانس کل متغیر پیشرفت تحصیلی از طریق مشارکت والدین قابل پیش‌بینی است. بر اساس جدول فوق از بین سه مؤلفه مشارکت والدین در این تحقیق، مؤلفه‌های ارتباط و نظارت والدین، توان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی را از نظر والدین دارند و در ضمن بعد انتظارات والدین توان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی را ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه پنجم شهر گرگان انجام شده است که نتایج به دست آمده نشان داد رابطه مؤلفه‌های مشارکت والدین (انتظارات والدین، ارتباط آموزشی و نظارت والدین) با پیشرفت تحصیلی معنادار می‌باشد.

یافته سوال اول تحقیق حاکی از آن است که میزان مشارکت والدین در امور دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرگرگان بیشتر از متوسط می‌باشد. در بین مؤلفه‌های مشارکت والدین هم، مؤلفه نظارت والدین بر امور درسی دانش‌آموزان بیش‌تر از سایر مؤلفه‌ها بوده و مؤلفه ارتباط آموزشی کمتر از بقیه می‌باشد. این یافته تحقیق با نتایج تحقیق آهی و همکاران (۲۰۱۷) و فرند و همکاران (۲۰۱۰) همسو می‌باشد، ولی با نتایج تحقیق شیربگی و همکاران (۲۰۱۵) و گوهری و همکاران (۲۰۱۵) ناهمسو است. از دلایل این ناهمسوئی می‌توان به مواردی چون متفاوت بودن جامعه آماری مورد مطالعه اشاره کرد. همچنین تحقیق حاضر در پایه پنجم مقطع ابتدایی انجام شده و در این مقطع دانش‌آموزان در سنی هستند که خانواده‌ها بیش‌تر درگیر امور آموزشی و درسی فرزندان خود هستند به همین خاطر میزان مشارکت والدین بیشتر گزارش گردیده است.

یافته سوال دوم تحقیق حاکی از آن است که بین مؤلفه‌های مشارکت والدین در امور آموزشی و درسی دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد. این یافته تحقیق با نتایج تحقیق دهقانپور و همکاران (۲۰۱۵)، معتقد لاریجانی (۲۰۱۴)، سان و همکاران (۲۰۰۹)، اکبری (۲۰۰۶) و کیامنش و سیف درخشنده (۲۰۰۷) که در تحقیق خود به این نتیجه دست یافتند بین مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی رابطه‌ای معنادار وجود دارد؛ همین‌طور با تحقیق بهبودی (۲۰۰۸) که به این نتیجه دست یافت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با میزان مشارکت والدین در ارتباط است، همسو است.

یافته سوال سوم تحقیق حاکی از آن است که مؤلفه‌های ارتباط آموزشی و نظارت والدین توان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی را از نظر والدین دارند و فقط مؤلفه انتظارات والدین توان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی را از نظر والدین ندارد. این یافته با نتایج تحقیق زارعی و همکاران (۲۰۱۷)، دهقانپور و همکاران (۲۰۱۵)، کریستنسون و جان (۲۰۰۳) که به این نتیجه دست یافتند که انتظارات والدین از فرزندان تأثیر بیشتری بر پیشرفت تحصیلی آن‌ها دارد و همچنین با تحقیقات یون و کاسوم (۲۰۰۸)، سان و همکاران (۲۰۰۹) و فرند و کوک (۲۰۱۰) که به این نتیجه دست یافتند که مشارکت والدین در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد و نیز با تحقیق مارگارت (۲۰۱۱) که در تحقیق خود به این نتیجه دست یافت که مشارکت والدین پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است، همسو می‌باشد.

در مجموع در تبیین یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که مدرسه یکی از نهادهای تربیتی و آموزشی مهم است که نیازمند مشارکت اولیای دانش‌آموزان است. شماری از نظریه‌پردازان بر این باورند که بیش‌تر کارهای مردم در سراسر جهان بر محور مشارکت می‌گردد و جلب مشارکت والدین نیز از عوامل مهم و لازم مدیریت آموزشی است. نتایج تحقیق شیربگی و همکاران (۲۰۱۵) و آهی و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهد که والدین بر اهمیت و ضرورت مشارکت در امور مدرسه واقف‌اند. خانواده با ارائه بسیاری اطلاعات مربوط به ویژگی‌های رفتاری کودکان و نوجوانان می‌تواند در جهت شناخت مسائل تربیتی و چاره‌جویی آن‌ها مدرسه را یاری دهند. شاید بتوان گفت مهم‌ترین عامل مؤثر در شکل‌گیری نگرش دانش‌آموزان نسبت به تحصیل خانواده است. اینکه والدین با دانش‌آموزان و درس و تحصیلی او چگونه برخورد کنند و در الگوهای تربیتی خود برای چه نوع رفتارهایی ارزش قایل می‌شوند، یکی از اجزای اساسی در شکل‌گیری نگرش دانش‌آموزان نسبت به تحصیل است. مشارکت والدین می‌تواند فواید زیادی مانند سوق یافتن امکانات معنوی، علمی، آموزشی و تربیتی و مالی جامعه به مدارس گردد که در پرتو چنین رویدادی نیروهای انسانی خلاق، ماهر و متخصص به نحو مطلوب پرورش می‌یابند. همچنین موجب شناخت ویژگی‌های روانی دانش‌آموزان، بررسی نارسایی‌های آموزشی و کمک به برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های آموزشی و کمک به شناخت علل رفتارها و اصلاح آن‌ها شود و یا همان‌طور که در این تحقیق به دست آمد می‌تواند موجب بهبود عملکرد تحصیلی شود. نتایج به دست آمده در این تحقیق پیشنهاد می‌کند که جهت بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از طریق مشارکت والدین اقدام گردد. در تحقیق حاضر با توجه به اینکه مشارکت والدین با تبیین ۲۶ درصد از کل واریانس جزو عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی است، لذا ضروری است نگرش مدیران و تصمیم‌گیران آموزش و پرورش از نظام آموزشی متمرکز و عدم اطمینان به همکاری گروهی و محدود شدن تعامل خانه و مدرسه به مسائل مالی به سمت تلاش برای بازآفرینی و بازسازی جو مدارس از راه برنامه‌ریزی برای تغییر نگرش در محیط و بسترسازی مشارکت همگانی تغییر یابد. بررسی دلایل و زمینه‌های مؤثر بر مشارکت والدین در مدارس و

همچنین دیگر دلایل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی به عنوان موضوعی بر تحقیقات آینده مفید به نظر می‌آید.

در آخر لازم به ذکر است همانند هر پژوهش دیگری نتایج این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه بود که احتیاط در به‌کارگیری نتایج را تا انجام پژوهش‌های بیشتر، که روابط میان متغیرها را به‌طور دقیق‌تر مورد بررسی قرار دهند، لازم می‌نماید. از جمله محدود بودن جامعه آماری مورد مطالعه که در یک شهر کوچک (گرگان) بود و شاید در شهرهای بزرگ‌تر، که ویژگی‌های خاص خود دارند، نتایج متفاوتی را به دست دهد. علاوه بر این در پژوهش حاضر فقط از پرسشنامه خودگزارش‌دهی استفاده شده که احتمال سوگیری در پاسخ به سوالات پرسشنامه وجود دارد؛ همچنین در این پژوهش تنها دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی مورد مطالعه قرار گرفته و ممکن است در پایه‌های دیگر تحصیلی نتایج متفاوتی به دست آید.

References

- Afzalkhani, M; abdi pakravan, M. (2013). A survey on the optimal strategies for effective participation of the parents and the public in schools, Research in curriculum planning. Vol.2, No.9, pp. 137-146. (Text in Persian).
- Ahi, G; mansori, A; dortaj, F; delavar, A; ebrahimi gavam, S. (2017). Modeling the relationship between parental involvement and academic achievement of high school students: Mediating role of student's motivation and academic engagement, journal of psychology achievements, Vol.22, No.2, pp.69-90. (Text in Persian).
- Ahmadnejad, K. (2001). The Effect of Father's Loss on the Academic Achievement of Elementary Students in Kurdistan Province, M. A. thesis, Islamic Azad university Central Tehran Branch. (Text in Persian)
- Akbari, F.(2006).Studying the Role of Family Education in Children's Educational Development from the Point of View of Secondary School Students in Aq Qala City, M. A. thesis. Islamic Azad university sari branch. (Text in Persian).
- Alborzi, Sh. (2004). New methods of communicating parents with school, Tehran: family institute publication. (Text in Persian).
- Behbodi, H. (2008).The importance of parental involvement in school activities, Journal of Exceptional Education, No.87, pp.65-70. (Text in Persian).
- Christensen, S; Jane, C. (2003). Pare education, web site Dev Development Center For in Formation technology impacts children.
- Dehganpoor, A; parsa, A; mehalizade, Y. (2015).Study of relationship between school size, school culture and academic achievement in both middle & secondary girls schools of Ahvaz, journal of education, Vol.22, No.1, pp.67-91. (Text in Persian).
- Friend, M; & Cook, L. (2010). Interactions: Collaboration skills for school professionals. (6th Ed.). Columbus, OH: Pearson.
- Gohari, Z; jamshidi, L; aminbidokhti, A.A. (2015). Identifying barriers to parental participation in primary schools in Semnan, Quarterly Journal of Educational Planning Studies, Vol.4, No.7, pp.133-162. (Text in Persian).
- Golshani Fomani, M.R. (2007). Sociology of Education, Tehran: Doran publication. (Text in Persian)
- Hoshmand, M. (2004). Relationship between Home and School Two-way Interactive, journal of link, No.2, pp.48- 52. (Text in Persian).
- Jahanian, R. (2009). Strategies for the development of participation in educational units from the viewpoint of school principals, journal of educational administration research, Vol.1, No.1, pp.114-130. (Text in Persian).
- Kiamanesh, A; seif drakhshande, S. (2007). Study of the relationship between perception of family and school backgrounds with academic achievement Secondary schoolchildren of high school students in Ardebil city, journal of psychology Tabriz University, Vol.2, No.6, pp.117-138. (Text in Persian).
- Lavasani, M.G; keuvanzade, M.K; keuvanzade, H. (2007). Relationship between academic activity, developmental motivation, emotional intelligence and tissue variables with students' academic achievement, journal of psychology & education, Vol.37, No.1, pp.73-97.(Text in Persian).
- Margaret A. M. (2011). The relation between parent Involvement and student Academic Achievement: parent, teacher and child perspectives, A thesis for the degree master of science, Ohio University.

- Miles, I; Gurt, J; Zhaojan, E. (2003). Family income and participation in education, *Journal of European psychology of Education*, Vol.24, No.2, pp.263-277.
- Motaged larijani, M. (2014). Family Role in Students' Academic Achievement: The Middle School in Tehran city, *Quarterly of educational psychology*, Vol.10, No.31, pp.211-222. (Text in Persian).
- Seif, A. A. (2011). *Measurement, assessment & educational evaluation*, Tehran: Doran publication. (Text in Persian)
- Shamaezade, P; Ahmadi, S.A. (2008). The Effect of Regular Parenthood Instruction on Parent's Relationship with Female Guidance School Students in Falavarjan City and Their Academic Achievements, *Research in curriculum planning*, Vol.1, No.(17 and 18), pp.165-186. (Text in Persian).
- Shirbagi, N; azizi, N; amiri, Sh. (2015). Examining the Concept of Participation and Involvement in Children's Education: A Reflection on Parents and Teachers' Perception, *journal of education*, Vol.22, No.2, pp.21-54. (Text in Persian).
- Sun Y; Li, Y. (2009). Post divorce Family Stability and Changes in Adolescents' Academic Performance: A Growth-Curve Model, *Journal of Family Issues*, Vol.30, No.11, pp. 1527-39.
- Synder, S. R; schulen berg, J. E. (2005). Parent beliefs and children's achievement trajectories during the trans ition to school in Asian American and European American Families International, *Journal of Behavioral development*, Vol.29, No.6, pp.505-515.
- Vahedi, M; Nikdel, H. (2011). Emotional intelligence, parental involvement and academic achievement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, No.30, pp.331 – 335.
- Yazdkhasti, B; abbaszade, M. (2007). Studying the Factors Affecting Parents Participation in High School Students in East Azerbaijan Province, *journal of education*, Vol.3, No. 81, pp. 49-68. (Text in Persian).
- Yun, M; Kusum, S. (2008). Parents' relationships and involvement: Effects on students' school engagement and performance, *Research in Middle Level education Online*, Vol.31, No.10, pp.1-11.
- Zanjanzadeh, H; Danaee, M; Saliminejad, M. (2012). A Survey of the Rate of Family Participation in Schools and its affecting Factors in Khorasan Razavi. Vol.1, No.1, pp. 71-101. (Text in Persian).
- Zarei, M.Gh; Sohrabi, N; Samani, S. (2017). The Effectiveness of Triangle Successful Design to Promote Students' Academic Performance, *journal of New Approach in Educational Management*, Vol.7, No.28, pp.27-40. (Text in Persian).